

έτέρου τόσον ἀγαθός, τόσον εὐπροσήγορος! . . Καὶ νὰ συλλογίζηται τις ὅτι τὴν ἐσπέραν ἐκάστου Σαββάτου, αὐτός, ὁ Ροῦϋ—Βλάς, ὁ Ἄντωνύ, ὁ Ραφαήλ τῶν *Μαρμαρίων Κορῶν*, ὁ Ἄνδρέας τῶν *Πειρατῶν τῆς Σαβάρης* μετέβαινε φέρων ὑπὸ μάλης χάρτινον κιβώτιον μοδιστρίας, κομίζων τὴν ἐργασίαν τῶν γυναικῶν τοῦ οἴκου του εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα τεχνητῶν ἀνθῶν ἐν τῇ ὁδῷ Ἁγίου Διονυσίου! . . .

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς τοιαύτης ἐργασίας ὁ διαβολάνθρωπος αὐτὸς εἶχε τόσῃν εὐγένειαν ἤθους, τόσῃν ἐμφυτον ἀξιοσπρέπειαν, ὥστε ἡ νεᾶνις ἡ ἐντεταλμένη τὴν ἐξόφλησιν τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Δελουπέλ, σφόδρα ἐστενοχωρεῖτο προκειμένου νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς ἄνδρα τόσον ἀξιοσέβαστον τὸ φιλοπόνως κερδηθῆν δι' ἑβδομαδιαίας ἐργασίας μικρὸν ποσόν.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἄφου δὲ ἀνεπαύθημεν καὶ πάλιν παρὰ τὴν πλάτανον καὶ ἐδροσίστημεν εἰς τὰ κατάψυχα ὕδατα τῆς κρήνης, ἀπεχαιρετήσαμεν τὴν οἰογένειαν τοῦ ξενίζοντος, φιλοδωρήσαντες τὸ θυγάτριον αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθιμον. Ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν πεζῇ διὰ τὸ κατωφερές καὶ κρημνώδες τῶν ἀτραπῶν, ἀλλὰ πρὶν ἀπέλθωμεν ἐπισκέφθημεν τὴν νεοδημητον δημοτικὴν σχολήν, ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου καὶ πρὸ τοῦ χωρίου κειμένην. Μεγάλῃ αἰθουσα καὶ δύο μικρὰ χωρίσματα εἰς τὸ ἄκρον, διὰ κατοικίαν τοῦ διδασκάλου, ἀπαρτίζουσι τὴν οἰκοδομήν, ὑπὲρ ἧς ἐδαπανήθησαν τρισχίλια μόνον δραχμαὶ ὑπὸ τῆς κοινότητος καταβληθεῖσαι, ἐνῶ ἀλλαχῶ διὰ τοιαύτην οἰκοδομήν θὰ ἐδαπανῶντο διπλάσια καὶ πλέον. Καὶ τοῦτο διότι τὰ πάντα εἰς τὰ ὄρεινά ἐκεῖνα μέρη εἶναι εὐωνα μάλιστα δὲ τὰ ἡμερομίσθια καὶ τὸ ὑλικὸν πρὸς οἰκοδομήν· εἶδομεν οἰκίσκον διώροφον ἀρκούντως εὐρύχωρον, ὑπὲρ οὗ ἐδαπανήθησαν διακόσιαι πεντήκοντα καὶ μόνον δραχμαί.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον ἀκόμη δὲν ἦτο τελειωμένον, αἱ παραδόσεις γίνονται ὑπὸ τὸν νάρθηκα τοῦ ἀντικρῦ κειμένου ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἄντωνίου. Ὁ νεαρός δημοδιδάσκαλος ἐκτελεῖ τὸ καθήκον του εὐσυνειδήτως, καίτοι στερούμενος ὄλων τῶν πρὸς διδασκαλίαν ἀπαιτουμένων· ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ἐπικρίνω τοὺς Νεβολιανούς, ἀφού ἄλλοι ἀσυγκρίτως εὐπορώτεροι δῆμοι τοῦ κράτους κλείουσι τὰ παιδία μέσα εἰς σκοτεινάς καὶ δυσώδεις τρώγλας, κατασκευάζουσι δὲ διὰ τοὺς κακούργους ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν εὐαισθητῶν κυρίων καὶ κυριῶν καθάρια καὶ εὐάερα σωφρονι-

στήρια· ἐξ οὗ ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία θὰ ἐλάμβανε καὶ ὑπὲρ τῶν παιδῶν κῆποιαν πρόνοιαν ἐὰν ἐβεβαιοῦντο ὅτι θὰ γίνωσιν ἀφεύκτως καὶ αὐτὰ προιούσης τῆς ἡλικίας κακούργοι.

Ἔδυν ἤδη ὁ ἥλιος ὅτε ἤρχισαμεν τὴν κατάβασιν ὀλισθαίνοντες, προσκόπτοντες καὶ κινδυνεύοντες νὰ κατακρημνισθῶμεν. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ ρίψω ἐν βλέμμα καὶ εἰς τὴν διαλελυμένην μονὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τὴν οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου κειμένην καὶ σχεδὸν ἐτοιμόροπον· εὐτυχῶς δὲ ἀνεκάλυψα ἐπὶ μνηαίου (ἐκδοθέντος τῷ 1062 καὶ ἐπιμελῶς διορθωθέντος παρὰ Ματθαίου Ἱερομονάχου Γαλατιανοῦ τοῦ Κυπρίου, Ἐνετήσι παρὰ Δομινίκῳ τῷ Ἡτεπολωνίῳ τύποις τοῦ Βεργῆ) τὴν ἐξῆς σημείωσιν: (II') «1743 ἐν μηνὶ Ἀπριλίου 9 ἐρῆξε ὁ θεὸς ὁ μεγαλοδύναμος στάκτη ὡσὰν κωκηνόχωμα καὶ ἐφένονταν τὰ χηόνια στὰ βουνα κωκυνα ὡσὰν αἷμα.

ἐκίνον τον καιρον ἤλθαν Γκεκηδες ἐδῶ εἰς την ἀγιά»

Ἡ σημείωσις αὕτη ἔχει τὴν ἀξίαν ὅτι ἐπιβεβαιοῖ τὸ ὑπὸ τῆς (Γ') ἐπιγραφῆς ἀναγραφμενον φαινόμενον, ἡ δὲ ὡς πρὸς τὸ ἔτος ἀσυμφωνία ἀποδοτέα εἰς σφάλμα ἐκ παραδρομῆς.

Ἐξελθόντες τῶν ἐρειπίων ἐκείνων ἠκολουθήσαμεν τὴν κοπιώδη κατάβασιν, περὶ δὲ τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ καὶ ἄνωθεν τῆς Ἁγυῖας ἔρριψα ἐν τελευταίῳ ἀποχαιρετισμοῦ βλέμμα εἰς τὴν θέσιν ἐνθα ἔπεσε μαχόμενος ὁ νεαρός Οἰκονομίδης ἐν ἔτει 1878. Οἱ Θεσσαλοὶ ἠλευθερώθησαν, καὶ ὅμως δὲν ἐσκέφθησαν μέχρι τοῦδε ν' ἀνεγείρωσιν ἔστω καὶ ἀπλοῦν μνημεῖον εἰς μνήμην τῶν ἡρωικῶν νέων ὅτινες καταλιπόντες ἐλευθερον καὶ ἀνετον βίον, ἤλθον καὶ ἔχυσαν τὸ εὐγενές αὐτῶν αἷμα ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας. Εὐχομαί αἱ ὀλίγαι αὐταὶ λέξεις νὰ διεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν κατοίκων, ὥστε δι' ἐράνων νὰ συντελέσωσιν ἐκεῖνοι, ὅπερ ἠμέλησαν μέχρι τοῦδε νὰ πράξωσι.

Ἡ Ἁγιά ἐπὶ λόφου κτισμένη περιέχει δύο περίπου χιλιάδας κατοίκων καὶ τηλεγραφεῖον μετὰ ταχυδρομείου· αἱ πλεῖστα τῶν οἰκιῶν εἶναι πενιχραὶ, αἱ ὁδοὶ χαλικιόστρωτοι (καλτεριμ) σκολικαὶ καὶ δύσβατοι, ἀλλὰ παντοῦ βλέπει κρήνας καὶ ἀφθονίαν ὕδατων, οἱ δὲ κάτοικοι εἶναι ἡμιληπτικοὶ καὶ ὀξύνους· κατὰ πληροφρίαν δὲ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν ἰατρῶν τῆς κωμοπόλεως, προσβάλλονται συνεχῶς ὑπὸ πυρετῶν καὶ μάλιστα ὁσάκις τὰ ὕδατα τῆς οὐ μακρὰν κειμένης λίμνης Βοιθηίδος (τουρκιστὶ Κάρλα) ἐλαττοῦνται, ἢ καὶ ὁσάκις ποιοῦσι κατάχρησιν τῶν ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ ἀγρευομένων λιπωδεστάτων ἰχθύων, τῶν καλουμένων σαζάνι.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς κωμοπόλεως πρὸς τὰ

ἀριστερὰ καίτοι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ ἐν αὐτῇ φερώνυμος ναὸς, ἔχων τὴν θαυματουργὸν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τοὺς φρενοβλαβεῖς, ἂν μίαν μόνην νύκτα κοιμηθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Πέριξ δὲ τῆς μονῆς ὑπάρχουσι πολλὰ παραπήγματα κατὰ στοιχοὺς παραλλήλους, τὰ ὁποῖα ἐκμισθώνει ἡ μονὴ ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆματος εἰς τοὺς πωλητὰς, οἵτινες κατὰ Σάββατον προσέρχονται ἐκεῖ ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, κομίζοντες τὰ προϊόντα τῆς τέχνης ἢ τοῦ ἐμπορίου των. Ἐκεῖ εὐρίσκεις παντοῖα εἶδη ἰψοσμμάτων ἐγγυρίων καὶ ἐλβετικῶν, σιδηρικῶν, ὑποδήματα (παπούτσια) μεταξύ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ γυναικεῖα, μὲ τὰς μεταλλίνας πόρπας καὶ τὰς μικρὰς ἐπ' αὐτῶν χρωματιστὰς κοκάρδας, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐδωδίων.

Ἐφθασεν ἐν τούτοις καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ὅπερ δὲν εἶναι τόσον εὐκλον πρᾶγμα, διότι πρέπει πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ καὶ δύο νὰ τηλεγραφῆσῃς εἰς φίλον τινα ἐν Λαρίσῃ διὰ νὰ ἐκμισθῶσῃ καὶ στείλῃ ἄμαξαν. Καὶ ἐφθασε λοιπὸν ἡ μηχανὴ αὕτη, ἣτις κατ' εὐφημισμὸν μὲν ἐκαλεῖτο ἄμαξα καὶ Victoria μάλιστα, ἀλλὰ πράγματι ἦτο βρασανιστικὸν ἐργαλεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἐν Λαρίσῃ μῶλωπας φέρων καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Μετὰ δίωρον δ' ἀναψυχὴν ἔλαβον τὴν εἰς Βῶλον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἐπέβην τοῦ εἰς Πειραιᾶ ἐκπλέοντος ἀτμοπλοίου.

Ἐκ τῆς δωδεκαήμερου ἐν Θεσσαλίᾳ διατριβῆς μου ἀπεκόμισα εὐάρεστους ἀναμνήσεις, ἡ δὲ μεγαλητέρα πασῶν εἶναι ὅτι εἶδον ἐλευθερον λαὸν ὀλόκληρον, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ἀπεχθέστατον δουρικὸν ζυγὸν τῶν Ὄσμανλίδων. Ἐχει βεβαίως καὶ ὁ λαὸς οὗτος ἐλαττώματα, εἶναι φιλόποπτος, ἀνειλικρινής, ὄχι λίαν φιλόξενος, ὡς ἰδίως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν πρώτην ἔλευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς δουλείας, καὶ δὲν εἶναι εὐκλον ν' ἀπομάθῃ ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων καὶ ἐκ παραδόσεως ἐδιδάχθη· ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους εἶναι φιλόπονος, οἰκονόμος, καλὸς οἰκογενειάρχης καὶ προοδευτικός.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ὄθωμανῶν ἂν καὶ ἀπελθόντες τῆς Θεσσαλίας, διατηροῦσιν ὅμως τὰ ἐκεῖ κτήματά των, καὶ τοῦτο διότι δὲν εὐρίσκουσι νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς τὰς ὑψωμένας ἐκεῖνας τιμὰς εἰς τὰς ὁποίας προσθῆσαντες ἐπώλησαν τινὲς τῶν ὁμοειθῶν των κατὰ τοὺς πρώτους τῆς προσαρτήσεως μῆνας. Ὁ κ. Εὐθ. Βατζιάς εἰς ὃν ἐξέφραζον τὴν ἀπορίαν, διακτὶ ἐβιάσθη καὶ ἠγόρασε κτήματα ὑπερτιμημένα, ὡς ἔλεγεν, ἀφοῦ ὡς ἐγγύριος ἐγίνωσκε καλῶς τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν, μοὶ ἀπεκρίθη — Διότι ἐδιψούσαμεν ἀπὸ κτήματα, διότι οἱ Τοῦρκοι δὲν μᾶς ἄφηναν

ποτὲ ν' ἀγοράσωμεν καὶ ἡμεῖς γαίας. Πολλὰκις ἔτυχε νὰ δανείσω χρήματα εἰς ὀθωμανοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ν' ἀποτίσωσι τὴν ὀφειλὴν των, ὥστε ἐπλησίαζεν ἡ λήξις καὶ μετ' αὐτῆς ἡ πώλησις ὡς ἠλπίζον τοῦ ὑποθηκευμένου κτήματος. Ἄλλ' ἀμέσως συνήρχοντο οἱ φίλοι τοῦ ὀφειλέτου, ὀθωμανοὶ καὶ αὐτοὶ, καὶ ἀπεφάσιζον ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὶ τὸ χρέος, παρέχοντες ἐπαρκῆ ἐγγύησιν. Ἄμα λοιπὸν ἐμάθομεν ὅτι πωλοῦσι τὰ κτήματά των, ἐδράξαμεν τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἠγοράσαμεν μὲ κλειστὰ μάτια.

Μένουσι λοιπὸν πολλὰ κτήματα ἀπώλητα καὶ θὰ μένωσιν ἴσως ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον, ἐνόσω οἱ κατέχοντες ὀθωμανοὶ δὲν ὑποδιβάσωσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Ἡ κατάσταση τῶν χωρικῶν δὲν εἶναι ἀνθηρὰ, πένονται καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἶναι ἡ μόνη καθημερινὴ τροφή των. Ἐν γένει τὰ ἡμερομίσθια εἶναι εὐτελέστατα καὶ ὁ χρυσὸς δὲν ῥέει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἄλλ' ἴσως ἡ ἐφετεινὴ συγκομιδὴ, ἣτις προμηνύεται ἄφθονος, δώση θάρρος εἰς τοὺς ἀπηλπισμένους καὶ παρακινήσῃ τοὺς τέως μὴ τολμῶντας νὰ εὐρύνωσι καὶ τελειοποιήσωσι τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀπερᾶντων Θεσσαλικῶν πεδιάδων, μέγα μέρος τῶν ὁποίων μένουσιν ἄχρις ὥρας χέρσοι καὶ ἄγονοι.

Τῇ 26 Μαΐου 1889

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Η ΑΔΟΞΟΣ ΔΟΞΑ

- ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ -

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Εἶδον ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον καὶ ἐζήτησα νὰ κατέλθω, φοβηθεὶς μὴ καταστρέψω τὴν ὠραίαν μου ἐντύπωσιν, τὴν ἐκ τῆς θεᾶς τοῦ Πανθέου.

«Μὴν κατεβαίνεις, εἶνε καὶ ἄλλα» μοὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ πανοράματος, σύρων συγχρόνως τὸ ἄλλο σχοινίον. Ἄλλὰ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, μὴ πειθόμενος εἰς τὴν προτροπὴν του, κατηρχόμεν τὸ ἀναβάθρου, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ φακοῦ βλέμμα μοὶ ἐδείκνυε τὸ Πάνθεον ἀνυψούμενον εἰς τὸ ἄγνωστον καὶ ὑποχωροῦν πρὸ ἐτέρας εἰκόνας πλοίων πάλιν καὶ καπνῶν.

«Εἶνε καὶ ἄλλα» διεμαρτύρητο ὁ ἄνθρωπος.

«Δὲν θέλω!» ἐπέμενον ἐγώ.

Ἐδέησε νὰ παρεμβῇ ὁ πατήρ μου:

«Ἄφ' οὗ δὲν θέλει, ἄφης' τον».

Ἐπλήρωσε καὶ ἀπεμακρύνθημεν. Τὸ ὄργανον εἰσήγησε πρὸς στιγμὴν. Τὰ παιδιὰ, ὅσα μετὰ ζηλοτυπίας παρηκολούθουν τὰ γινόμενα, θὰ μ' ἐξέλαβον ἀφεύκτως ὡς τρελλόν.

Ἐκάμψαμεν κατόπιν δύο τρεῖς ὁδοὺς, ἐπίσης στενάς, ἀγνώστους, ἐρήμους, καὶ εὐρέθημεν ἐπὶ